

زندگینامه

چهره سرشناس فرهنگ و ادب ایران، شجاع الدین شفا در سال ۱۲۹۸ (۱۹۱۷) در شهر قم به دنیا آمد. پس از پایان تحصیلات متوسطه در تهران، تحصیلات عالی خود را در ایتالیا، لبنان و فرانسه ادامه داد و در بازگشت به ایران زندگی کاری خود را، پیش از آنکه به نوشتن و ادبیات روی آورد، نخست به عنوان روزنامه نگار آغاز کرد. زندگی فرهنگی و ادبی او با ترجمه های آثار برگزیده شاعران و نویسندگان جهان و شناساندن آنها به ایرانیان شروع شد، و نخستین این آثار در سن ۱۸ سالگی با ترجمه اشعار لامارتین شروع شد، که پس از آن بدون وقفه بصورت 65 جلد ادامه پیدا کرد که همگی به خاطر زیبایی و نثر روان آنها که خاص خود او بود به عنوان یکی از بهترین نگارشهای زبان فارسی تعیین شده و نمونه هایی از آنها در درسهای ادبی مدارس و دانشگاههای کشور تدریس میشد، و امروز هم همچنان بیشترین این ترجمه ها در ایران کماکان چاپ شده و به فروش میرسند.

زندگی سیاسی شفا با سمت رئیس اداره تبلیغات (اداره رادیو وقت) در دولت دکتر محمد مصدق شروع شد، که در طول آن در سفر معروف نخست وزیر به سازمان ملل و رویارویی پیروزمندانه اش با دولت انگلستان او را همراهی کرد. مدتی پس از آن این همکاری با استعفای معترضان او به پایان رسید، و چند سال بعد به عنوان سخنگوی دربار شاهنشاهی، زیر نظر وزیر وقت دربار، حسین علا شروع به کار کرد.

در این سمت شفا فعالیت اداری و کار فرهنگی خود را مشترکاً انجام میداد، تا هنگامی که به عنوان **مشاور فرهنگی شاهنشاه و معاون فرهنگی** ارتقا پیدا کرد، و از آن پس با استفاده از امکاناتی که شغل جدید او برایش فراهم کرده بود، و به خصوص با بهره گیری از حمایت شاهنشاه ایران برای اعتلای هرچه بیشتر فرهنگ و ادب ایران، فعالیتهای خود را به سازندگی فرهنگی و اعتلای تاریخ و هنر ایران اختصاص داد و با همت فراوان، و همکاری بسیاری از مشاهیر تاریخ و فرهنگ کشور، تلاش بی سابقه ای را در راه جدیدی که پیش گرفته بود با بزرگ نگرانی خاصی که لازمه باز سازی عظمت تاریخ و فرهنگ ایران بود آغاز کرد، بزرگ نگرانی که انجام آن به جز با حمایت کامل پادشاه ایران، که او هم به دنبال سرفرازی همه جانبه میهن بود امکان نداشت، سرفرازی که فرهنگ و تاریخ ایران بخش مهمی در آن داشت.

یکی دیگر از نمودهای همبستگی و همنظری این دو میهن پرست برگزاری مراسم ۲۵۰۰ سال شاهنشاهی ایران و بزرگداشت بنیان گذار آن کوروش کبیر بود، اولین و تنها مراسم در تاریخ جهان که در آن بیش از ۶۰ رهبر و رئیس

کشور با حضور در یک محل و در یک زمان بنیان گذاری تاریخ کشوری را جشن گرفتند و بنیان گذارش را بزرگ داشتند

شفا همزمان با فعالیتهای سیاسی خود در درباره شاهنشاهی، به عنوان **مدیر عامل کتابخانه پهلوی** تعیین و شروع به کار کرد، این یک کتابخانه عمومی نبود، و برای آن تاسیس شده بود که مرکزی باشد برای همکاری با منابع و سازمانهای دانشگاهی و علمی سراسر جهان که در باره ایران تحقیق و همکاری داشته اند و یا دارند، و با تشویق آنان برای گسترش این فعالیتهای، باعث گسترش هرچه بیشتر و وسیع تر آن بشود، و به موازات آن تمامی آثار و مدارک خطی به زبان فارسی و یا درباره ایران را، به صورت اصل و یا رونوشت و کپی آن به ایران آورده و جمع آوری و نگهداری کند و برای استفاده در اختیار متخصصان و محققین ایران و جهان بگذارد

اقدامات وسیع کتابخانه پهلوی در گرد هم آوری ایران شناسان جهان، و تشکیل کنگره های متعدد فرهنگی و ایران شناسی در ایران و در جهان، به سرپرستی خود او با سمت دبیر کل، راه را برای گسترش بی سابقه مطالعات ایران شناسی در سراسر جهان باز کرد و به آن جلوه و اهمیت خاصی بخشید. **هزارها کتاب خطی فارسی از سراسر جهان خریداری و به ایران آورده شد**، و نمونه های بینظیر تاریخ و فرهنگ ایران در تمامی موزه های جهان نسخه برداری و نمونه برداری شده و به ایران منتقل شد

مراکز ایران شناسی در سراسر جهان به پیشنهاد و از طریق کتابخانه پهلوی مورد مرحمت و تشویق شاهنشاه ایران قرار گرفتند و همینطور به هر شکلی که امکان داشت با آنها همکاری و به آنها کمک شد تا فعالیت های خود را در زمینه مطالعات ایرانی هرچه بیشتر گسترش دهند

عنوان **سفیر سیار شاهنشاه آریامهر در امور فرهنگی** تایید دیگری بود از طرف پادشاه ایران برای تسهیل فعالیتهای برون مرزی او

برنامه بی سابقه دیگری که توسط شجاع الدین شفا پیشنهاد شد پروژه **ایجاد کتابخانه بزرگ پهلوی**، به عنوان پیشرو **ترین کتابخانه ملی در سطح جهانی** بود که طرح ساختمانی آن به مسابقه بین المللی گذارده شد و بیش از ۶۰۰ دفتر معماری از سراسر جهان در آن شرکت کردند، ولی اجرای آن با بحران ایران برخورد کرد و منتفی شد

چند سال بعد سازمان یونسکو درخواست کرد که بتواند از بررسی های بسیار پیشرفته ای که برای کتابخانه بزرگ پهلوی انجام شده بود برای ایجاد کتابخانه اسکندریه در مصر استفاده کند. طبیعتاً این درخواست با استقبال و تایید کامل شفا روبرو شد و به این ترتیب هم اکنون کتابخانه مدرن اسکندریه را میتوان نمونه کوچک کتابخانه بزرگ پهلوی به حساب آورد

پروژه بزرگ زندگی شجاع الدین شفا تألیف دایره المعارفی فرهنگی بود با عنوان **"جهان ایران شناسی"**، درباره نموده‌های ۳۰۰۰ سال درخشش فرهنگ ایران در جهان. (۵ جلد نخست این مجموعه عظیم از سال ۱۹۷۶ به بعد در تهران به چاپ رسید ولی بحران سال ۱۹۷۹ ادامه آنرا متوقف کرد، و آنچه هم که چاپ شده و آماده استفاده بود در همان روزهای نخست سوزانده شد). یک جلد جدید از این دایره المعارفی فرهنگی در اسپانیا

توسط شفا تحقیق و با نام **"از ایران تا اسپانیای مسلمان، تاریخی تحریف شده"** تألیف شد

این کتاب تحقیقی روشن میکند که چطور فرهنگ ایران، ولی به نام فرهنگ عرب، از طریق اسپانیای مسلمان در فرهنگ و تاریخ غرب تأثیر عظیم و همه جانبه گذاشت. نسخه اصلی این کتاب به زبان اسپانیایی چاپ شده و ترجمه فارسی آن نیز در ایران منتشر شده، و امید است در آینده نزدیک نگارش و چاپ آن به زبان فرانسه نیز انجام شود

*****

شجاع الدین شفا پس از بحران سال ۷۹ در فرانسه مقیم شد، کشوری که با فرهنگ آن آشنایی نزدیک داشت، و از ابتدا خود او پیشگام و مسئول آشنا کردن جامعه ایرانی با این فرهنگ بود و آنرا به عنوان دومین وطن احساسی خود مینامید

از آن زمان قلم ظریف نگار و پر احساس او که چندین نسل از ایرانیان با لطافت و نرمی آن آشنا بودند، بنا بر احتیاج روز میهنش با چرخشی ۱۸۰ درجه تبدیل به تیغ آتشین و برنده ای شد که پرده های ضخیم چهارده قرن تاریکی و جهل را که بدور ایران بسته شده پاره کرد و به آتش کشید و حقایق ناگفته و نا آشکار آنرا برای نسل جدید ایران روشن کرد. در تمامی این سال های تبعید اجباری که او آنها را "سالهای بی وطنی" مینامید، تمامی معلومات و اطلاعات بیکران خود را، همراه با انرژی بی پایانی که از عشقش به میهن سرچشمه میگرفت در راه مسولیتی عظیم برای روشن کردن جوانان سازنده فردای ایران، و در مبارزه با آنهایی که "دکانداران دین" و "سوداگران خدا" معرفیشان میکرد به کار گرفت. مسولیتی که خود او آنرا در جمله بسیار معروفش به این شکل تعریف و توجیه میکند

"برای آزادی و سربلندی ایران تنها یک راه وجود دارد، روشنگری، روشنگری، و باز هم روشنگری"

نوشته های او در این دوره شامل ۱۳ کتاب و در ۱۸ جلد است. آخرین کتابش **"معمای ادیان"** که پس از درگذشت او به چاپ رسید، سیری است تحلیلی در ادیان سه گانه ابراهیمی، و نیز در منشأ الهی قرآن است

در بسیاری از کشورها و شهرهای جهان مراسم مختلفی برای بزرگداشت او برگزار شد. دولت فرانسه در اقدامی بی سابقه، مراسم باشکوهی برای بزرگداشت رسمی آن دولت از مقام فرهنگی بین‌المللی شجاع‌الدین شفا در کاخ آن وزارتخانه برگزار کرد که علیاحضرت فرح پهلوی شهبانوی ایران و تعداد زیادی از سرشناسان ایرانی و خارجی از سراسر جهان در آن مراسم حضور داشتند. وزیر فرهنگ فرانسه، جناب فردریک میتران، مقام والای شفا را ارج نهاد و شهبانوی ایران از خدمات او به تاریخ و فرهنگ ایران قدر دانی کردند، و خاطراتی را از شفا در طول دوران کاری اش و نیز در طول سفرهای رسمی، به عنوان مشاور فرهنگی شاهنشاه و شهبانوی ایران، یادآور شدند

***

به سفارش شجاع الدین شفا پیکرش سوزانده شده و خاکسترش در گورستان مونپارناس پاریس به امانت سپرده شد تا پس از آزادی ایران به میهنش برده شده و بر روی خاک پاک آن پخش شود